

KIND VAN DE GEBUURTE...

GUIDO DESEYN, MIAT

Het is wonderlijk dat volksmenner en politicus Edward Anseele, die op nationaal vlak de verbetering van het lot van de arbeider zo ingrijpend heeft medebepaald, toch zo hardnekkig bleef vasthouden aan de Gentse wijk waar hij is geboren, opgroeide en zijn eerste successen als socialistisch voorman heeft mogen vieren. Hij zou er tenslotte ook overlijden. De Minnemeers, waar heden het MIAT is gevestigd, vormt zowat het middelpunt van enkele van de belangrijkste episoden in zijn leven ⁽¹⁾.

Een zeldzaam portret van Edward Anseele sr. op 69-jarige leeftijd

(foto Hennebert, verzameling MIAT)

Edward (Edouard) Anseele werd geboren op 6 juli 1856 ⁽²⁾ en groeide op in de beruchte volksbuurt tussen Vrijdagmarkt en Ottogracht, in de **Sint-Amelbergastraat** (de toenmalige Lange Penitentenstraat), als vierde in een gezin van zeven kinderen. Twee daarvan zouden, zoals destijds veel gebeurde, reeds op jeugdige leeftijd sterven.

De overbevolkte steegjes en beuiken rond de Garenmarkt die in 1900 zijn verdwenen, zal hij gekend hebben als zijn broekzak. Met de ellende van de Gentse arbeiders werd hij dus reeds vroeg geconfronteerd.

Zijn ouders, schoenmakersgast André Anseele en borduurster Rosalie Washer ⁽³⁾, woonden in bij laarzen- en schoenmaker D'Anvers ⁽⁴⁾, in een huis achteruitgevend op de (in 1870 gedempte) Ottogracht, tegenover de voormalige prefectenwoning van het Koninklijk Atheneum, naast de ingang van de toenmalige stadsbibliotheek.

Zestien mensen woonden er samen in één eenvoudige werkmanswoning!

Alhoewel ongeletterd, slaagde de familie Anseele er toch in door hun ambacht en hard werk, soms dag en nacht, fier buiten 't fabriek' en de Openbare Onderstand te blijven en zelfs hun kinderen een betere opvoeding te geven. Twee zoons en een dochter vonden werk in het onderwijs, een andere zoon trad in dienst bij de Belgische spoorwegen, en Edward werd 'commis', bediende.

Zijn stiel had vader Anseele te Parijs geleerd, waar hij in 1848 de revolutie van dichtbij meemaakte en er de gevolgen voor de werkende klasse zag. De opstandige geest waaide dus al in het huisgezin: zo vergaderden de stakende

schoenmakers in 1866 ten huize van.

Edward volgde als een opvallend goede leerling het lager onderwijs in de **stadsschool Onderstraat**. Met de steun van professor François Laurent, de mecenas van deze school, bewam hij een studiebeurs en mocht daarenboven gratis de lessen volgen aan het **Atheneum-Ottogracht**.

Om iets bij te verdienen werkte hij dagelijks een paar uren bij een buurman-kartonfabrikant, zong een tijdlang in het koor van de nabijgelegen **Sint-Jacobskerk** of was telegrambesteller ('*messenger-commissionnaire*') voor de katoenbeurs, toen gevestigd in het Justitiepaleis.

Hij beëindigde echter zijn middelbare studies niet: zijn financiële bijdrage tot het gezin Anseele bleek prioritair.

Met een uitzichteloos bestaan in het vooruitzicht maakte de toen 18-jarige Edward voor het eerst kennis met het gedachtengoed van een revolutionaire arbeidersbeweging: de 'Internationale'.

Na het terziele gaan van de Eerste Socialistische Internationale door de naweeën van de onderdrukking der Parijse Commune in 1870, richtten in september 1874 schildersgast Edmond Van Beveren, kleermakershulp Pol De Witte en weversgast-herbergier Pol Verbauwen, volgelingen van het eerste uur, een nieuwe Gentse afdeling op.

Die startte met een meeting in de danszaal Polka in de winkelgalerij 'Vanderdoncktdoorgang' ('*Glazen Straat*' of '*Polkagang*'), waar Edward zich sterk aangesproken voelde tot de daar verkondigde ideologie. Hij begon alle vergaderingen bij te wonen en zelfs stilaan het initiatief naar zich toe te trekken, wat vooral bij de oude-

EEDSE ANSIELE :

De Ottogracht in 1870, kort vóór de demping. Op de achtergrond, het Koninklijk Atheneum waar Edward Anseele studeerde. De familie Anseele woonde rechts achter de bocht
(foto SCMS, Gent)

Huidige toestand van de Sint-Amelbergastraat (de vroegere Lange Penitentenstraat) met arbeidershuizen. Vooraan rechts, het huis waar Edward Anseele zijn jeugd doorbracht
(foto Josiane Kisteman, MIAT)

Edward Anseele op 25-jarige leeftijd, ca. 1885 (rechts)
(foto uit : *Avanti, Een terugblik*. Verzameling MIAT)

ren niet steeds in goede aarde viel.

"Hij had middelbaar onderwijs genoten, had in het Atheneum school gegaan en was daardoor in onze ogen een zeer geleerde knaap, die als van zelfs aangewezen was om later leider der beweging te worden (dit terwijl bijna alle arbeiders-sympathisanten ongetuigd waren). In den beginne mangelde het hem nog aan ernst. Hij had steeds lust de geheele sociale leering als eene grap te beschouwen, en van de zittingen een lolpartijtje te maken" (Paul De Witte, 1898).

"Hij begon aan de besprekingen deel te nemen en wilde steeds dat ieder zijn gedachten deelde, hoe ongerijmd deze ook waren, en die soms regelrecht met de principen in botsing kwamen. Zijn aanstellerij verergerde van zitting tot zittingen sloeg over in brutaliteit en in klijfpartijen (...) Anseele verlangde om zijnen wil op te dringen en den meester te kunnen spelen en te kunnen heersen. Van bij zijn intreden was dit zijn vurigsten wensch en tot op heden is dit nog zo" (Paul Verbauwen, 1924).

Men kon dus niet zeggen dat Anseele niet wist wat hij wilde: hij zou één der voornaamste propagandisten van de socialistische beweging worden. Algauw profileerde hij zich als een enthousiast en talentvol redenaar op meetings, tegen de Gentse industrieburgerij in en afwijkend van de liberale ideeën van zijn mentor, François Laurent.

Overall viel Anseele op door de *pince-nez* die hij droeg: *"...men zag hem aan voor een student - dat gaf hem een betere 'air'..."* (Pol De Witte).

Zijn 'redenaarstalent' stak hij op door naar de preken van de Jesuïeten te gaan luisteren.

"Dat zijn slimme gasten: om effect te maken, moet men heel stilte beginnen, schier zoo zacht spreken dat de toehoorders u bijna niet verstaan. Dat doet stilte ontstaan. Iedereen luistert goed toe. En dan schiet men op eens uit en begint men te donderen: zoo doen het de predikanten... Het effect is onvermijdelijk!", dixit Anseele.

Na twaalf stielen en dertien ongelukken hield 'notarisklerk' Edward het monotone bureelleven à 50 frank per maand echter voor gezien. Hij volgde de roep der landverhuizers: 'Naar de Nieuwe Wereld!', trok onbesuisd naar Antwerpen en scheepte er met

een strijdmaker in om het avontuur te proeven. Of hij echt, net als Pol De Witte het één jaar lang (tot begin 1874) had volgehouden, naar de Verenigde Staten wou immigreren is niet bekend - doch verder dan Londen kwam hij in elk geval niet.

Werkloosheid en een uitzichtloos bestaan aan de Docklands en in de *slums* van White Chapel, die hem aan de beluiken van zijn geboortestad herinnerden, vielen hem daar te beurt. De armoede dreef Edward na nauwelijks twee weken terug naar Gent, waar zijn 'escapade' hem noch door zijn ouders, die elke bron van inkomsten hard nodig hadden, noch door zijn leidsman François Laurent, in dank werd afgenomen.

Deze liet'em valle lijk nen bakstien...

Opnieuw zette *Eedje* (zoals hij toen al genoemd werd) Anseele zich in voor de socialistische beweging ⁽⁵⁾. Geruime tijd bleef hij werkloos.

Tenslotte was hij als bediende werkzaam bij **Fièvé**, houthandelaar en eigenaar van een **stoom-**

houtzagerij op het Nieuwland.

Zijn weekends besteedde hij als redacteur voor het ook te Gent verspreide Antwerpse strijdblad 'De Werker'. Dit engagement voor het socialisme zou hem uiteindelijk bij Fièvé zijn ontslag opleveren ⁽⁶⁾.

Zijn 'papierkrabber'-leven zegde Anseele daarom aangezet door zijn strijdmakkers, definitief vaarwel voor een opleiding als leerling-typograaf bij drukkerij Haage in de Brusselsepoortstraat, waar het pas opgerichte Gentse socialistisch blaadje 'De Volkswil' werd gedrukt. Wat hij zag als een manier om zich als militant in te zetten voor de arbeidersstrijd ⁽⁷⁾.

Toen men in 1876 de Belgische Werklieden Partij wou stichten, was Edward Anseele de Gentse afgevaardigde. Het kwam in het daaropvolgend jaar voorlopig enkel tot de oprichting van een Vlaamse Socialistische Partij, gebaseerd op het Duits model der 'sociaal-democratie' (aldaar hadden de socialisten al in 1874 enkele kandidaten in de Rijksdag gestemd), eerder dan op dat van de anarcho-revolutionaire Internationale. Meer dan 3000 proletariërs waren op het appèl bij het stichtingscongres te Gent, dank zij de geslaagde propaganda-campagne niet in het minst aangewakkerd door het vurig redenaarstalent van Anseele!

Op deze vele duizenden Gentse textielarbeiders zou Anseele en zijn socialistische coöperatieve later steunen om de machtigste arbeidersbeweging van Vlaanderen uit te bouwen.

Van Beveren en Anseele zouden trouwens gans Vlaanderen en Wallonië afreizen voor het houden van meetings voor de fabrieksarbeiders, en zelfs in de textielregio net over de Franse grens, waar veel uitgeweken Vlamingen woonden en werkten.

In 1880 zou Anseele zijn beroep van letterzetter voor dit van afgevaardigde-zaakvoerder voor de door hem mede-gestichte Samenwerkende Maatschappij 'Vooruit' inruilen. In 1884 werd hij stichter

en hoofdredacteur van het socialistisch dagblad met dezelfde naam.

Ditscheelde aanvankelijk niet veel met zijn verdienste als arbeider-letterzetter. Als 'directeur' van Vooruit verdiende hij aanvankelijk nauwelijks meer : 28 frank per week. De meerderheid van de leden der coöperatieve verdien-den evenwel ruim minder : 14 à 16 frank per week, voor 72 uren werk. Een brood kostte toen 50 centie-men!

De Samenwerkende Maatschap-pij 'Vooruit' was ontstaan uit de coöperatieve De Vrije Bakkers, onder impuls van hogervermelde weversgast Pol Verbauwen, een bekend figuur in de geschiedenis van de Gentse arbeidersbewe-ging. In de kelder van zijn herberg *Den Vogelstruis* in de Belgrado-straat hadden de Vrije Bakkers in 1873 een oven geïnstalleerd voor de aanmaak van door de aange-sloten arbeiders betaalbaarder kwaliteitsbrood. Brood werd zelfs bij de leden aan huis geleverd. Doch om hun radicale politieke houding werden de Vrije Bakkers door de burgerij algauw gebrand-merkt als '*brigands, pétroleurs, anarchistes*'!

De aldus 'verdachte' leden wer-den meestal door hun bazen ont-slagen en moesten noodgedwon-gen werk gaan zoeken in het Franse Lille, Roubaix, Tourcoing of Armentières...

Daarom is het niet ongewoon dat een gematigder groep zich afscheurde en zich in 1874 ging vestigen in de **Sint-Katelijne-straat, in de herberg De Vosse-staart** ⁽⁸⁾. Een en ander was ver-moedelijk mogelijk gemaakt door de Wet op Coöperatieve Vereni-gingen uit 1873.

Op haar beurt, eens bevrijd van het 'Internationalistisch-revolutio-nair' imago, streefden sociaal-democratische elementen, waar-onder Edward Anseele, naar het overwicht in het bestuur van de Vrije Bakkers.

Toen dit niet lukte werd tenslotte in 1880 'Vooruit!' gesticht, met

zetel de **herberg In Zacheus, in de huidige Gillis Coppinstraat**.

Edward was net 24 jaar oud.

Hij was toen al de bezieler van wat later zou uitgroeien tot een ambi-tieus politiek, industrieel, commer-cieel, en zelfs financieel project ⁽⁹⁾.

Algauw werd *In Zacheus* te klein en week de coöperatieve in 1883-1884 uit naar een oud fabrieks-pand **in de Speldestraat, vlak bij de Garenmarkt** (sinds 1918 ter ere van deze socialistische voor-man, **Edward Anseeleplein** ge-noemd). De nieuwe vestiging, die naast een grootbakkerij o.a. ook een feestzaal en een coöpera-tieve winkel omvatte, werd fees-telijk ingehuldigd anno 1884, het jaar waarin ook het Gents socia-listisch dagblad 'Vooruit' werd opgericht. Aan de andere kant van hetzelfde plein opende Voor-uit haar eerste '**Volksapotheek**'.

Toen de Samenwerkende Bakke-rij in 1889 wegens plaatsgebrek opnieuw moest uitwijken naar een ruimere locatie langsheen de Nieuwe Vaart (waar ook de kolen-handel van Vooruit en een meubelmakerij werden gevestigd), werd in de Speldestraat de eerste Volkskliniek van Vlaanderen, de '**Bond Moyson**', geopend. In een nieuw complex, in 1903-1904 opgetrokken naar ontwerp van 'huis'-architect Ferdinand Dier-kens ⁽¹⁰⁾ in dezelfde stijl van an-dere socialistische volkshuizen binnen Gent (Meibloemstraat 1911, Meulesteedsesteenweg 1912, Antwerpsesteenweg 1913), was tevens een kruidenierswinkel en een apotheek gevestigd.

Vrijgezel Edward Anseele - al-hoewel "*menig meisje en vrouw hem tijdens zijn redevoeringen niet konden aanzien, zonder tranen in de oogen te voelen opwellen...*" (Pol De Witte) - woonde nog in bij zijn ouders, die begin 1880 waren verhuisd naar het einde van de **Ham** (aldaar nog *Digue des Blanchisseurs* of Blekersreke ge-noemd) tegenover de uitmonding van de huidige Blekersdijk, op het toenmalig huisnummer 76 of 78,

boven de papierfabriek De Smet en naast de katoenspinnerij Dier-man-Seth.

Anseele, in het register van de volkstelling 1891-1900 omschre-ven als '*Hoofdman van Vooruit*', wachtte met huwen tot zijn 41-ste levensjaar.

Dit gebeurde op 14 augustus 1897, en wel met de 25-jarige Maria Joanna Philomenia De Coster (°Gent 19.10.1872), waarna hij met zijn kersverse echtgenote in-trok in de ouderlijke woning op de Ham.

Het jaar 1897 bracht hem ook een tragedie : in mei 1897 werd het nauwelijks 4 jaar oude, coöpera-tieve warenhuis Vooruit op de Vrijdagmarkt door een brand ver-woest, en in december overleed zijn strijdmakker-van-het-eerste-uur Edmond Van Beveren.

Het jonge paar Anseele-De Coster ging op huwelijksreis naar Parijs om er inspiratie op te doen voor de bouw van een nieuw groot-warenhuis voor Vooruit, door er de *grands magasins* te gaan be-kijken. Op kosten van de coöpe-ratieve.

Architect Dierkens zou met de opdracht worden belast Gent haar eerste grootwarenhuis naar 'Pa-rijse' stijl te bezorgen.

In de ouderlijke woning in de Ham werden hun twee kinderen, Maria Francisca Philomenia (°Gent 07.10.1898) en Edouard Frans Richard (Edward Anseele *junior*, °Gent 21.03.1902) geboren.

In hetzelfde huis woonde ook Edwards broer Richard, 'gemeen-te-onderwijzer', twee jaar eerder (op 10.08.1895) gehuwd met een collega, Elisa Josefina Preys (°Gent 09.02.1867), samen met dochter Helena (°Gent 15.08.1899 -een jaar voordien was hun eer-ste dochter Elisabeth, nauwelijks één maand oud, overleden °10.05.1898 +20.06.1898) en zoon Robert (°Gent 22.09.1904).

Ondertussen bouwden de Gentse socialistten een net van coöpera-tieve bedrijven uit: o.a. kruideniers- en schoenwinkels, apothe-ken, een grootwarenhuis (Vrijdag-

Herberg 'De Vossestaart', Sint-Katelijnestraat, zetel van de coöperatieve 'De Vrije Bakkers' tot 1880

(foto uit : Avanti, *Een terugblik*. Verzameling MIAT)

Herberg 'In Zacheus', eerste coöperatieve bakkerij van Vooruit in de Gilles Coppinstraat, 1880-1883

(foto uit : Avanti, *Een terugblik*. Verzameling MIAT)

De eerste coöperatieve apotheek van Vooruit, hoek Edward Anseeleplein en Garensteeg

(foto uit : Avanti, *Een terugblik*. Verzameling MIAT)

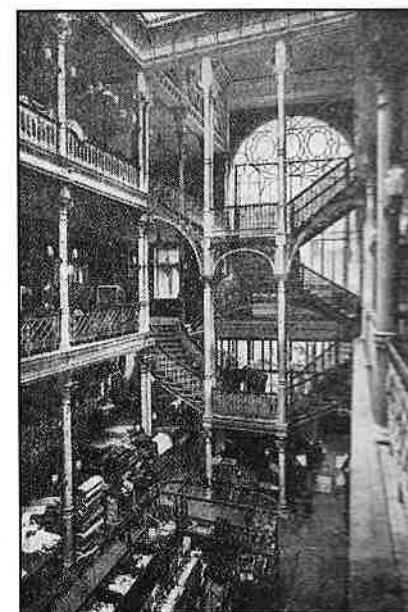

De oude toestand der coöperatieve gebouwen 'Vooruit n° 1' aan de Speldenstraat (vanaf 1883)

(foto uit : Avanti, *Een terugblik*. Verzameling MIAT)

Binnenzicht van de naar Parijs' model herbouwde 'Grote Magazijnen van Vooruit' (1899), Vrijdagmarkt

(foto Sacré uit : Avanti, *Een terugblik*. Verzameling MIAT)

markt 1893-1899), een dekenweverij en confectieatelier (Metselaarsstraat, 1903), de reeds vermelde Volkskliniek (1904), een brouwerij (Daliastraat 1907-1910) een koffie- en suikerijbranderij (Fuchsiastraat 1910), een woningbouwmaatschappij (*De Goede Werkmanswoning*, 1923), een vlasspinnerij (*La Linière du Canal* aan de Willemotlaan, in 1912 aangekocht, in 1924 omgevormd tot kunstvezelspinnerij *Filsoietis*), een bouwbedrijf met eigen steenbakkerij (NV *De Gentse Bouwwerken*, 1922), een katoenspinnerij (*Vereenigde Weverijen en Spinnerijen* aan de Vliegтуiglaan, 1920)...

Vanaf augustus 1923 treffen we Anseele *senior* aan op het adres **Baudelostraat 101**, in één van de nieuwbouwhuizen aldaar opgetrokken na het verlengen van deze straat (de voormalige Ottostraat) tot aan de Leie. De familie Anseele, meid inclus, deelde dit huis met Arthur Schauvlieghe (°Gent 20.03.1900 +Elsene 13.09.1934), gehuwd met Edwards oudere zuster Marie, apothekeres, en hun dochter (°Gent 30.05.1929).

Arthur, die net als Anseele jr. als ingenieur was gediplomeerd, was de zoon van een aannemer die o.a. anno 1911 het (heden verdwenen) Coliseum op de Kuiperskaai herbouwde in Art Nouveaustijl (n.o.v. architect Geo Henderick) en uitgebaat door zijn moeder. Schauvlieghe was ook de aannemer van de fraaie Art Nouveau-villa door dezelfde architect ontworpen aan de Leie te Deurle, en waar Edward Anseele zijn buitenverblijf had ingericht.

Edward 'Eedje' Anseele was in de Interbellum-periode, naast zijn succesrijke politieke loopbaan, vanaf 1928 o.a. voorzitter van de Raden van Beheer van de NV *Vereenigde Spinnerijen en Weverijen* (ontstaan in 1910 uit de *Katoen- en Vlasweverij der SM Vereenigde Wevers*, verdwenen door de uitbreiding van de electriciteitscentrale aan de Ham), de NV *Cotonnière de Braine-le-Château*,

de NV *Filsoietis* (een der eerste viscose- of kunstzijdespinnerijen van Vlaanderen, voorloper van *Fabelta*), de NV *Textiles des Flandres* (Torhout), de NV *Tissage et Teinturerie d'Alost* (Aalst), de NV *Fabrique de Bonnetterie Ameye* (Wetteren), en één der beheerders van de NV *Tissage de Gentbrugge*.

Eerste coöperatieve weverij en confectieatelier der 'Vereenigde Wevers', tussen Dok Zuid en Wollestraat, verdween voor de uitbreiding der electriciteitscentrale (rechts)

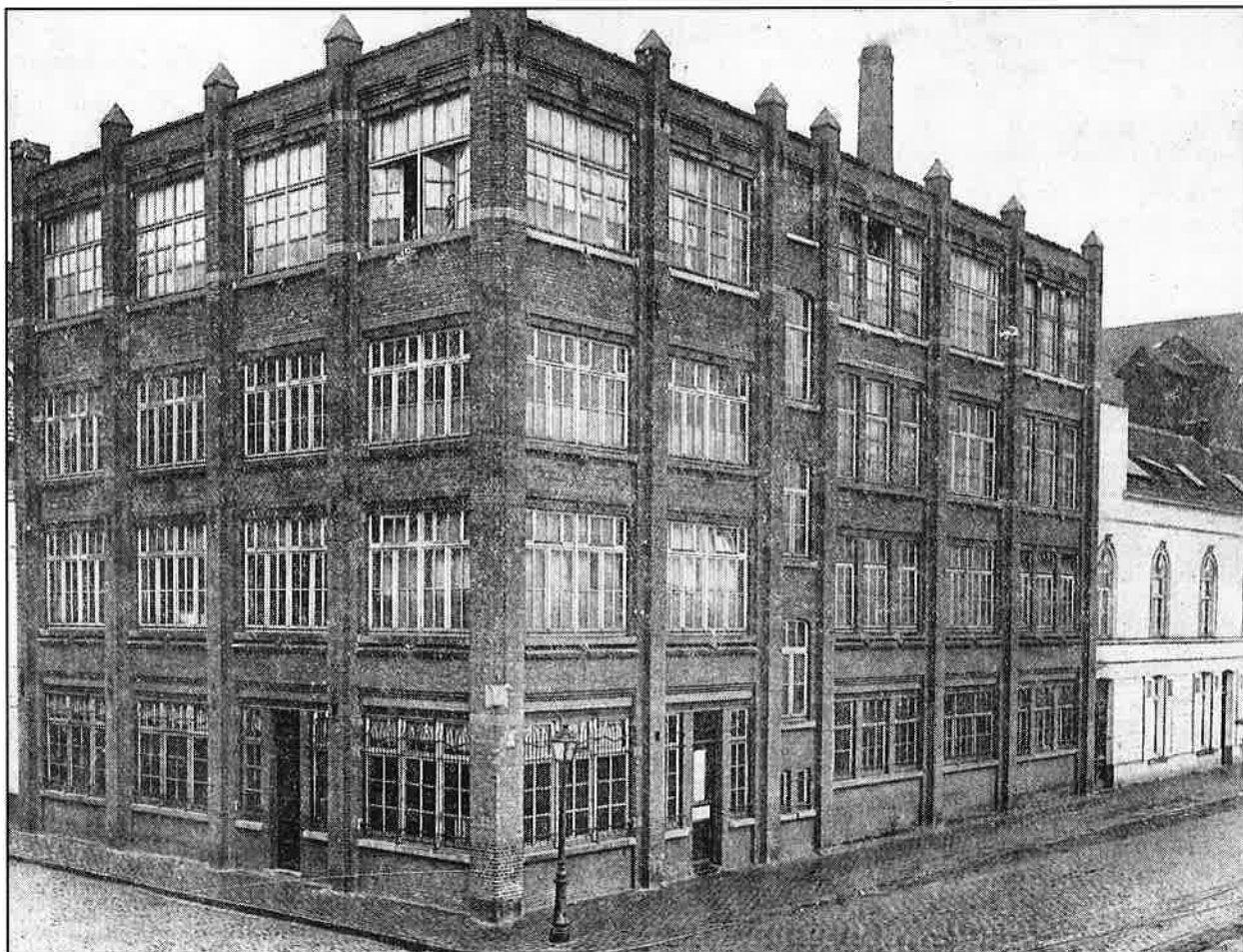
(foto Jubileumboek NV *Vereenigde Spinnerijen en Weverijen*, 1928. Verzameling MIAT)

Het woonhuis in de Baudelostraat waar Edward Anseele vanaf 1923 tot aan zijn dood verbleef. De oorspronkelijke Art Nouveau-gevel werd in het Interbellum met een Art Deco-getinte cementbekleding 'gemoderniseerd' (onder)

(foto Josiane Kisteman, MIAT)

Zijn tegenstanders buiten én binnen de socialistische beweging noemden hem té materialistisch en bekritiseerden reeds in die jaren 1920 zijn 'biefstukpolitiek'. Anseele sr. bleef in de Baudelostraat wonen, zelfs als volksvertegenwoordiger (vanaf 1894 voor Luik, na 1900 voor Gent) en als minister van Openbare Werken (1918-1921), tot zijn dood op 18 februari 1938.

De toen 78-jarige 'Eedje' Anseele zou slechts met enkele jaren de ondergang van zijn levenswerk door het faillissement van de Bank van de Arbeid (1934) overleven. Zijn echtgenote was er reeds over-

leden op 16 december 1923. Edward Anseele *junior*, bleef er wonen tot begin 1949, waarna hij verhuisde naar de Papegaaistraat nr. 79, nabij de Coupure⁽¹¹⁾. Als laatste verbleef Edwards zus-

ter Marie in het huis aan de Baudelostraat (heden nr. 95). Het zou begin de jaren zeventig worden gekocht door advocaat Stals, wiens zoon er nog altijd woont.

VOETNOTEN

huwelijk bij zijn werkgever intrekken.

⁽¹⁾ Het is merkwaardig dat het privé leven van Edward Anseele - geboorte, jeugd, volwassenheid, dood - zich afspeelde op korte afstand van elkaar. Zijn geboortehuis (Lange Penitentenstraat), het huis dat hij bewoonde op het hoogtepunt van zijn roem (Ham) en dat waar hij verbleef tot zijn dood (Baudelostraat), liggen ieder op ca. 220 meter in vogelvlucht van elkaar...

⁽²⁾ Edward Anseele (1856-1938): klerk, letterzetter, 'agitator', volks-tribuun, beheerder-zaakvoerder coöperatieve Vooruit, gemeenteraadslid en later schepen der Stad Gent, kort na 1918 dienstdoend burgemeester van Gent, volksvertegenwoordiger, minister van Openbare Werken...

De registers der volkstellingen creëren nogal wat onduidelijkheid over zijn geboortedatum: 06.07.1856, 10.07.1856, 26.07.1856 of 10.08.1856

⁽³⁾ ANSEELE Andreas (°Gent 13.10.1822, +Gent 12.03.1893) huwde op 27.11.1850 met WASHER Rosalie Eulalie Constance (°Gent 28.05.1828).

Zij hadden in 1870 nog 6 kinderen: Marie Catharine (°Gent 19.03.1852), Franciscus (°Gent 25.04.1854), Edward (°Gent 10.07.1856), Alphonse (°Gent 20.06.1863), Richard Leopold (°Gent 25.11.1866 +22.02.1944) en Joseph Emile (°Gent 05.03.1870). Deze laatste overleed al enkele maanden later, op 10.10.1870, wegens 'zwakheid'...

⁽⁴⁾ André Anseele was vermoedelijk 'in de leer' bij schoenmaker D'Anvers (°Gent 25.04.1788). Zijn echtgenote, Washer Rosalie, woonde reeds voor haar huwelijk in bij D'Anvers, in de Lange Penitentenstraat nr. 6. André was ingeschreven verderop dezelfde straat, in nr. 40 en zou na zijn

⁽⁵⁾ Het register der volkstelling 1867-1880 vermeld, in potlood, naast zijn naam: *Internationaliste*...

⁽⁶⁾ Later, in 1894, toen hij in het parlement zetelde, zou Edward Anseele zijn oude baas, de toenmalige senator Fièvé, opnieuw ontmoeten en hem herinneren aan zijn tewerkstelling als bediende, aan 30 frank per maand voor een werkdag van 11 uren...

⁽⁷⁾ Het milieu van letterzetters en drukkersgasten was trouwens al sinds de uitvinding van de boekdrukkunst één der meest strijd-bare.

Een strijdmakker van Anseele, Ferdinand Hardijns, een letterzetter die zich als zelfstandig drukker en uitgever had gevestigd, zou in 1892 de Socialistische Drukkerbond oprichten en bezielen. Deze vergaderde in *Café du Nord* op de Vrijdagmarkt, ter plaatse waar sinds 1899 het gebouw van de Socialistische Vakverenigingen '*Ons Huis*' verrijst.

Samen met Anseele zou hij in 1902 één der stuwende krachten zijn achter de vernieuwde Samenwerkende Volksdrukkerij Vooruit (gesticht 1897) op de Hoogpoort (in het middeleeuwse gildehuis der goudsmiden), drukkerij die in 1884-1886 was opgericht in de lokalen op de Garenmarkt.

⁽⁸⁾ Heden een confectieatelierijtje, Sint-Katelijnestraat nr. 36-38.

⁽⁹⁾ Met de Bank van de Arbeid (Volderstraat nr. 1), gesticht in 1913. In 1925 telde 'Vooruit' ca. 15.000 leden, hoofden van een gezin, en kende een jaarlijkse omzet van 27 miljoen (toenmalige) frank!

Anseele ontwikkelde zich tot 'een socialistisch-paternalistisch zakenman, die een kapitalistisch beheerd coöperatief bedrijf be-

stuurde, en even voor de eerste wereldoorlog zelfs over een eigen textielfabriek en een vloot beschikte, op de beurs genoteerde aandelen had en bezig was een socialistische bank op te richten. Een 'imperium' (...) dat in 1931 zeven textielondernemingen, katoenplantages in Kongo, aandelen in koloniale chemische bedrijven en in de metaalindustrie, een 'rode' vissersvloot en een Bank van de Arbeid (gesticht 1913) omvatte. Het faillissement in 1934 zou aan dit alles een einde maken en een zware slag betekenen voor deze vorm van reformisme"

(Els WITTE e.a. in : *Politieke Geschiedenis van België van 1830 tot heden*. Antwerpen 1990).

⁽¹⁰⁾ Architect Dierkens was tevens de ontwerper van het voormalig grootwarenhuis 'Vooruit' (1899) en 'Ons Huis' (1902) op de Vrijdagmarkt, van een statig waren- en werkhuis aan de Karthuizerlaan kort voor WO I opgetrokken (winkel, turnzaal, sigarenfabriek, kachel- en klinklankerijatelier, schoenmakerij) ter vervanging van oudere in 1886 door Vooruit aangekochte lokalen, van het Feestlokaal 'Vooruit' (1913-1916) in de Sint-Pietersnieuwstraat, van de coöperatieve katoenfabrieken aan de Vliegtuiglaan (1920) en het nieuw hoofgebouw van de viscosefabriek Filsoietis (1924) aan de Willemotlaan.

In de onlangs gerestaureerde gebouwen aan de Speldenstraat is rond een binnenkoer heden het Gentse socialistische partijsecretariaat gevestigd.

⁽¹¹⁾ Edward Anseele junior was sinds 1936 volksvertegenwoordiger voor het arrondissement Gent-Eeklo, nadien minister van Verkeerswezen (1954-1958) en van PTT (1963-1966 en 1968-1973). Vanaf 1933 vrijwel ononderbroken gemeenteraadslid, schepen (1933-1934, 1939-1941, 1944-1947, 1952-1954) en waarnemend burgemeester van Gent na WO II (1944-1946).

Uittreksel kadasterplan Gevaert -Van Impe 1875-1878, met aanduiding van de voornaamste locaties rondom het MIAT i.v.m. Edward Anseele's leven :

1. MIAT (voormalige katoenspinnerij De Smet-Guéquier)
2. Sint-Amelbergastraat (verblijf Anseele sr. 1856-1880)
3. Ham (verblijf Anseele sr. 1880-1923)
4. Baudelostraat (verblijf Anseele sr. 1923-1938)
5. Lagere stadsschool Onderstraat
6. Koninklijk Atheneum Otto-gracht
7. Herberg 'De Vossestaart', Sint-Katelijnestraat, zetel coöperatieve De Vrije Bakkers (tot 1880)
8. Herberg 'In Zacheus', Gilles Coppinstraat, zetel coöperatieve bakkerij Vooruit (1880-1883)
9. Volkshuis 'Vooruit' (herberg, feestzaal, warenhuis, grootbakkerij) Speldenstraat (vanaf 1883). Nadien (1904) eerste Volkskliniek 'Bond Moyson'
10. De eerste coöperatieve apotheek van Vooruit, hoek Edward Anseeleplein en Garensteeg
11. Tweede vestiging van 'Vooruit' (warenhuis, sigarenfabriek, schoenmakerij) Karthuiszerlaan (vanaf 1886). Herbouwd vóór WO I in Art Nouveaustijl
12. Eerste 'grootwarenhuis' van Vooruit (1893) Vrijdagmarkt. Door brand verwoest in 1897, heropgebouwd naar 'Parijse' stijl (1899)
13. Gebouw socialistische vakverenigingen 'Ons Huis' (1902), Vrijdagmarkt-Meerse-nierstraat
14. Garenmarkt, vanaf 1918 Edward Anseeleplein
15. Vrijdagmarkt

BEKNOPTE BIBLIOGRAFIE

Registers Volkstellingen

(Bevolkingsdienst Stad Gent)

-1847-1856, 1e wijk, boek L, f° 198

-1857-1860, 1e wijk, boek 14, f° 221

-1867-1880, 1e wijk, boek 14, f° 3401

-1891-1900, 8e wijk (hulpwijk Dok), boek 17, f° 12

-1901-1910, hulpwijk Dok, f° 12

-1911-1920, 1921-1930

-1930-1947, 1e wijk, boek 2, f° 168, f° 169

AVANTI: Een terugblik. Bijdrage tot de Geschiedenis der Gentsche Arbeidersbeweging (delen I, II, III). Gent 1908-1930.

Louis BERTRAND: *Edouard Anseele. Sa Vie - Son Oeuvre*. Bruxelles 1925.

Paul DE WITTE: *De Geschiedenis van Vooruit en de Gentsche Socialistische Werkersbeweging sedert 1870*. Gent 1898.
Paul VERBAUWEN: *Schetsen uit mijn Leven, of de Geschiedenis der Gentsche Wevers*. Gent 1924.

Een mustis

Guy VANSCHOENBEEK : *Onroerend Rood: het Gentse Oeuvre au Rouge* (Gent, 1991), een AMSAB-wandelgids langsheen de bouwkundige geschiedenis van het socialistische Gent.